

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Sze.*
Cím: *Az első fellépéstől az örökös tagságig.*
Forrás: *az Ujság*

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Ivánfi Jenő

Idő

"1918"

Személy

Bp.

(Hely)

1918. IX. 22.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

Az első fellépéstől az örökös tagságig.

Paulay Edének a szeméfenye volt az a fiatal ember, a ki talán a legszegényebb volt mindazok között, a kik valaha foltos nadrágjukat koptatták az Országos Színiakadémia padjain. Szeghalomról került Budapestre, egy békésmegyei kis községből, a melyet még a vándor színésztruppok is elkerültek. A tehetségén, a lelkesedésén, minden iránt, a mi szép és igazán művészi, csak a kitartását és a szorgalmát hozta magával, a melylyel rövidesen még ott, az iskola padjain a legelső közű küzdötte fel magát. Társai csodálták, tanárai szerették és Paulay Ede, a ki akkor a Nemzeti Színház igazgatója volt, inádtá. De csak úgy, a maga módja szerint, mert Paulay a legridegebb és leggőgösebb emberek egyike volt, a kik valaha a színvilágban plaszírozódtak és a kinek senki és semmi a világon nem imponált, csak a tudás és tehetség.

A nyomoruság minden kálváriáján jött végig *Ivánfi Jenő* azon az egy esztendőn, a melyet a színiakadémián töltött. Az ő gyermeklelkébe beleöntött vasenergia kellett hozzá, hogy művészi pályájának már kezdetén fel ne forduljon. De volt egy szent hite és önmagába vetett határtalan bizalma, a melylyel koptottan és nem egyszer éhezve kitartott hőiesen.

Elvégezve a színiakadémiát, a *győri színház* szerződtette. Mielőtt elutazott volna Budapestről, felkereste Paulay Edét, hogy bucsút vegyen tőle, megköszönje azt a sok jószágát, a melyet reája pazarolt. Órákig kellett várnia az előszobában, a míg a Nemzeti Színház direktora elé kerülhetett. Ez leültette; ő maga perczekig mérte hosszú lépteivel a szobát, közben titkos pillantásokat vetve a megriadt fiúra. Aztán megszólalt mégis:

— Most elmegy Győrbe, — mondotta neki Paulay Ede — de ez nem jelenti azt, hogy elkerülsz szemeim elől. Érted?

— Igenis.

— Nahát. Figyelemmel foglak kísérni, mert az a szándékom, hogy idővel visszahozzalak Pestre a Nemzeti Színházhoz.

Szegény Ivánfival forogni kezdett a világ. Ő, a tizennyolczesztendős kezdő és a Nemzeti Színház! Még a szó is a torkán akadt. Szerencsére Paulay Ede folytatta:

— Majd küldetek neked három szerepet Győrbe. A *Vasember* fiát, *Andort*, *Vladimir* grófort a *Daniseffek*-ből és *Gen* arát a *Borgia Lukreciá*-ban. Ezt a három szerepet tanuld meg, hogy ha éjjel álmodban felvernek, akkor is úgy tudjad elmondani, mint a vízfolyás.

Még csak valamit hebegnie volt ideje Ivánfinak, Paulay már tuszkolta is ki az ajtón; a Nemzeti Színházat, a vendégszerelését egy perczre nem vette komolyan. Viszont attól a gyönyörűségtől nem fosztotta meg magát, hogy el ne beszélje Győrött bucsulátogatását Paulaynál. A jó vidéki direktornak se kellett több és már másnap kitűzte egymás után a *Vasembert*, *Daniseffeket*, *Borgia Lukreciát* és bevezetésül odanyomatta a színlapra: *Ez az a három darab, a melyben Ivánfi Jenő legközelebb vendégszerepelni fog a budapesti Nemzeti Színházban.*

Egyszer aztán *Helvey Laura* jött vendégszerepelni. A *Fedorá* ban játszott, *Ivánfi* volt a partnere. A második felvonás után a művész nő oda-szólt Ivánfinak:

— Tudja, mennyire sajnálom, hogy Pesten nem játszhatunk majd együtt? De hát maga olyan darabokban lép fel, a melyekben nekem nincs szerepem.

A vér elhült Ivánfiában. Úgy érezte e perczben először, hogy Paulay ígérete mégis komo-

lyabb, mint a hogy ő hitte. Egész éjjel nem tudott aludni és ha elszundikált is egy kicsit, lázálmai voltak. Reggelre aztán levelet kapott Paulaytól, a melyben közli vele, hogy pénteken, szombaton, vasárnapon fog játszani a Nemzetiben, de már kedden délelőtt jelentkezék nála.

Ez hétfőn volt és Ivánfinak nem volt egyetlen ruhadarabja azon kívül, a mely testét fődte és nem volt egyetlen garasa az utazáshoz. Két-ségbeesetten rohant végig Győr utozáin, a mint *Szávay Gyula* jön szembe vele. Sietve eléje tartotta Paulay levelét.

— Hiszen neked már vonaton kéne ülnöd — vélekedett Szávay.

— Kéne, kéne, persze hogy kéne, de hát mivel, miből?

A jó Szávay szitkozódott egy nagyot és olyasfélét mondott, hogy *Ivánfi* mindent az utolsó perczre hagy. Azzal bement egy közeli könyvkereskedésbe és már pénzzel is jött ki onnan.

Öt forintot tudott szerezni mindössze, de ez éppen elég volt a pesti utazáshoz, — a jegy ugyanis négy forint 80 krajczárba került, a harmadik osztályon.

Kedden délelben azután *Ivánfi* berobogott Budapestre. A megmaradt *husz krajczár*ból nyolczért vett egy szivart, hatért egy jegyet a lóvasutra, mely elvitte a *Pannónia-szállodáig*. Itt nem igen szívesen fogadták, és szobát is csak akkor adtak neki, a mikor megmutatta a portásnak a nagytekintélyű Paulay levelét és leleplezte magát, hogy ő az, a ki három nap egymás után *van hirdelve*.

A Nemzeti Színházhoz érve, a szolgálta ugyancsak ráijesztett azzal, hogy az igazgató már reggel óta várja.

— Hol az ördögbe kőszálsz? — e szavakkal fogadta Paulay és élve a gyanuperral, rögtön megkérdezte, van-e valamelyes ruhája.

— Nincs nekem egyéb annai, a mi rajtam van. Paulay most behívatta *Bercsényit*, a ki tanára volt Ivánfinak és a ki csakugy szerette, mint az igazgató maga.

— Eridj el ezzel a fiúval — rendelkezett Paulay — és vegyél neki ruhát, cipőt, felöltőt, mindent, a mi kell.

A Károly-utczába mentek, akkor ugyanis *Lissauer* volt a *Nemzeti Színház* udvari szál itója. *Bercsényi* pedig nem fukarkodott, alaposan kiöltöztette az *Ivánfi*-gyereket és a mikor jöttek ki a boltból, úgy festett, mint egy gróf.

A szerdai próba elég jól ment. Paulay ott ült az első sorban és az egész *Vasember* alatt nem szólt egyetlen szót sem. Csak a mikor vége volt a próbának, dörögte maga elé:

— Azt hiszem, menni fog a dolog.

És tényleg a *tizennyolcz esztendő*s *Ivánfi* három vendégjátéka a *Nemzeti Színház*ban minden várakozáson felül sikerült. A közönség el volt ragadtatva, a lapok egybehangzóban a jövő nagy színészét ünnepelelték benne, Paulay pedig kiutalt neki a három fellépésért 150 forintot, a *Lissauer*-féle garderobot pedig *Podmaniczky* Frigyes báró, akkori intendáns, legfelsőbb elismerésének jeléül neki ajándékozta.

A vendégszereplés lezajlása után *Ivánfi* ment hálálkodni *Paulay*nak, a ki egy nyomtatványt tett eléje.

— Én téged — mondotta — ide szerződtetlek a *Nemzeti*hez. Nézd a' (és ezzel odavonta az ablakhoz) ott az udvaron ülnek *Ujházi* és *Vizvári*, azokat kérd meg, majd elmennek veled *Tóthfalusi*hoz a *terézvárosi plébániára*, az majd megkeresztel, egy fél óra múlva megvan az egész. Aztán gyere vissza ide...

De hát ez az ötlet sehogysen tetszett *Ivánfi*nak. A dolog felekezeti részétől sem volt elragadtatva, aztán meg okos fiú lévén, tudta, hogy az ő 18 esztendejével nem sok keresni valója van még a *Nemzetinél*. Ő játszani akart, egy kis pénzt szerezni és aztán menni ki a nagyvilágba, *Páris*, *London*, ezek színházi élete, művészi kulturájára vonzótták, a híres színészei, a nagy vágy látni, tanulni, többet tudni a könnyűszerrel boldoguló tuztat színészeknél.

Ezzel megköszönte *Paulay* minden jószágát és elhárította a szerződtesését azzal az indokolással, hogy ő még gyakorlatot akar szerezni a vidéken. *Paulay* ezt megértette és elengedte. Sietett Szegedre, de ott csak egyet játszhatott, mert másnapra a színház földig égett. Levelet írt *Paulay*nak, melyben arra kéri, hogy ajánlja őt *Esterházy* Kálmán gófnak, a ki akkoriban a *Kolozsvári Nemzeti Színház*nak volt intendánsa. Ez időtől kezdve aztán a *Kolozsvári*aknak volt *Ivánfi*

a kedvencez színészkük, a mig amnyi pénzt tudott összekuporgatni (*gondolom 250 forintról volt szó*), a mennyivel realizálhatta örök vágyát: a külföldi tanulmányutját.

E czikk keretében dehogy is mernék hozzányulni ahhoz a gyönyörű időhöz, a melyet *Ivánfi* *Párisban*, *Londonban* töltött és a melyek ifjúságának legszebb emlékei. A tehetségével, a tudásával meg tudta szerezni *Párisban Mounet-Sully*, *Londonban Sir Henry Irving* barátságát, a kik félistenek voltak és apai szeretettel viseltettek a fiatal magyar művész iránt...

Londonban érte *Ivánfit Paulay sürgős távirata*, a melylyel hívta haza a *Nemzeti Színház*hoz. Ez 1893-ban volt, 25 éves korában. Buesut vett hát jó embereitől és szorult szívvvel igyekezett haza. 1893 október 4-ikén lépett fel először mint szerződött tag a *Nemzetiben*; a *Vasgyáros* czim szerepét játszotta. Előadás végeztével *Paulay* bejött hozzá az öltözőbe.

— Hány óraker szokott maga felkelni? — kérdezte.

— Hétkor — felelte *Ivánfi* habozás nélkül.

Paulay Ede rákiáltott:

— Ne hazudjon, — tíz óraker jelentkezzen nálam az irodámban.

Az éjjel le sem feküdt. Bár érezte, hogy nagy sikere volt, éppen *Paulay* ridegsége bizonytalanná tette. Még az éjjel felkereste egykori tanárját, *Bercsényit*.

— Nagyszerű voltál, fiam, — e szavakkal fogadta *Bercsényi* — nagyszerű...

— Igen ám, — védekezett *Ivánfi* — de a direktor nem szólt egyetlen szót sem. Egy elismerő szót...

— Fiam, — vágott közbe *Bercsényi* — annak örülsz. Mert ha csak egyetlen szót is mondott volna, bizony nem szerződtesz.

Másnap már reggel 8-kor ott ólálkodott *Ivánfi* az igazgató irodája körül. Pontosan tizkor jutott be hozzá. *Paulay* ott sétálgatott a szobájában és megpillantva a belépő *Ivánfit*, rászólt:

— Üljön le.

Aztán csak járt tovább fel-alá és perczek multak el mig végre megszólalt. Most se *Ivánfi*hoz beszélt, hanem úgy mormogta maga elé:

— Mégis csak jó érzés, ha az ember kitart valaki mellett, a kiben hite van.

Azzal a szepegő *Ivánfi* felé fordulva, elébe tett egy írást.

— Itt a szerződés, — mondotta — írja alá.

Már nyult is *Ivánfi* a tollszár után, de ekkor az igazgató babonásan kikapta kezéből.

— Megálljon, hadd teszek bele egy egészen új tollat.

Es mig ezzel bajlódott, csak ugy ötletszerűen kérdezte a remegő *Ivánfit*ól:

— Remélem, már volt a plébánián?

Aztán nagyon megharagudott, a mikor megtudta, hogy nem volt.

— De hát izé tagja nincs a színháznak — folytatta haragosan *Paulay* — és én akkor nem szerződteshetem.

— Akkor, igazgató ur, le kell mondanom arról a megtiszteltetésről, hogy a *Nemzeti Színház* tagja lehessen. Kitérve is ugyanaz volnék, az egész proceszszusból, tessék elhinni, senkinek se lenne öröme.

Mindert sokkal szebben és határozottabban mondhatta *Ivánfi*, mert végre is meggyőzte *Paulayt* a maga igazáról. Az igazgató engedett és most már elébe tolta a szerződést.

— Vigye el az ördög, — mondta — írja alá.

Azt se tudta *Ivánfi*, miféle szerződés alá írja nevét.

— Olvassa el legalább — erősködött *Paulay*.

— Minek?

— Olvassa el, ha mondom...

Ivánfi fenhangon olvasni kezdte.

A mikor a megállapított fizetéshez ért, felkapta a fejét.

— Hogyan, — kiáltotta boldogan — hiszen itt 2400 forint évi fizetés áll, tegnap 1600 forintot méltóztatott...

Paulay közbevágott:

— Az tegnap volt, — ma 2400 forinttal szerződteszem, megérdemli.

Ivánfi zokogni kezdett, csak ugy ömlöttek a könnyei. A jóságos *Paulay* nem zavarta, — élvezte a boldogságot, a melyet ennek a szegény fiúnak szerzett. Mikor aztán megelégette a sirást, megsimogatta kedvencez fejét és hogy valamit mondjon is neki, mosolyogva odaszólt:

— No fogja a szerződését és menjen, maga... maga... zsidó!

Huszonöt év tellett el e történet óta és *Ivánfi* az első percztől fogva csak tiszteletet és becsületet szerzett a színháznak. És negyedszázados odaadó lelkes munkájának legszebb előismerése, hogy jubileuma alkalmából *Bánffy Miklós* gróf főigazgató ajánlatára *Ivánfit* a kultuszminiszter a *Nemzeti Színház* örökös tagjává nevezi ki.

Sze.